

Reçetelere yazılan Rx veya Rp ile gösterilen reçetenin başlangıç kısmıdır. Fransızca "recipez" (yapınız) sözcüğünün kısaltılmış şeklidir.

Efsaneler
ve gerçekler...

Horus'un Gözü'nden Rp'ye

TIP DÜNYASINDA YAYGIN OLARAK REÇETELERİN BAŞINDA (RX) VEYA (RP) SEMBOLLERİ KULLANILIR. BU HARFLER KAYNAĞINI ANTİK MİSİR MEDENİYETİNDEN ALAN EFSANENİN ZAMAN İÇİNDE ALDIĞI SEMBOLİK BİR ŞEKİLDEN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİLDİR.

Horus'un Gözü:

Bugünkü batı medeniyetinin kaynakları Mezopotamya ve Mısır'dır. Mısır mitolojisindeki tanrılar panteonunda Güneş Tanrısı Osiris, Ay Tanrısı Isis ve oğulları Güneş ve Sağlık Tanrısı Horus bir üçlü teşkil etmekteydiler. Bunların yanında bulunan tanrılar arasında ilimlerin kurucusu Thot ile Osiris'in kardeşi karanlıklar Tanrısı Seth de bulunmaktaydı. Mitolojiye göre Güneş Tanrısı Osiris'i öldüren karanlıklar Tanrısı Seth'ten intikam almak isteyen Osiris'in oğlu Horus'un sol gözü amcası tarafından parçalanır. İlimlerin ve bu arada tıp ilminin de kurucusu olan Thot, Horus'un kör olan gözünün parçalarını toplar. Fakat bir parçasını bulamaz. Bu eksik parçayı da kendi sihir gücüyle tamamlayarak Horus'un gözünü görür hale getirir.

Horus'un Gözü veya Oudiat gözü diye adlandırılan hiyeroglif eski Mısır medeniyetinde ileri görüşlülüğün, vücut dokunulmazlığının ve sonsuz doğurganlığın bir sembolü olarak muska gibi, korunması istenen gemi, araba, mumya vb. gibi tehlikeye uğrayabilecek şeyler üzerine konur veya çizilirdi.

Bu sembol Batı tıbbına Galen ile girmiştir. Tıp tahsilini Mısır'da (İskenderiye'de) tamamlayan Galen (130-200) hastalarına etkili olabilmek için kullandığı bazı mistik semboller yanında Horus'un gözü hiyeroglifinden de bir telkin aracı olarak faydalanmıştır.

Galen'i örnek alan hekimler de aynı yolu takip ettiklerinden bu sembol, zamanla esas kaynağından çok uzak diyarlarda ne anlama geldiği unutulmuş ve daha sade çizgilerle ifade edilmeye başlanmıştır. Temelde zaten R harfine benzeyen Horus'un gözü şekli çizgilerin basitleşmesiyle tamamen R şeklini almıştır. Bu sebeple eczacılığın Orta Çağ'da ayrı bir dal olarak ortaya çıkışından sonra R'ye yeni bir anlam uydurulmuştur.

Ortaçağ Avrupası'nda tıp dili Latince olduğundan, hekimin eczacı tarafından hazırlanmasını istediği ilaçların terkiibini yazdığı reçetelere "yapınız" anlamına gelen "Recipez" kelimesinin ilk harfi olduğu öne sürülmüştür. Daha sonraları Fransızcanın Avrupa'da tıp dili olarak yaygınlaşması sırasında yine aynı anlama gelen "Recipez"nin ilk harfi Rp kullanılır olmuştur.

Türk İslam Dünyasında:

Ortaçağ İslam dünyasında tıbbın çok gelişmesi, kullanılan ilaçların terkiibinin ve sayısının artması sonucu eczacılık ayrı bir meslek olarak tıbbın yanında yer almıştır. Hekimlerin yazdıkları reçetelerdeki ilaçlar eczanelerde hazırlanır ve reçeteler eczacıya hitaben "alınız" anlamına gelen "Huz" kelimesi ile başlardı.

İslam tıbbının bir devamı olan Anadolu Selçuklu tıbbında da aynı hitap kullanılmaktaydı. Selçuklu devletinin yıkılışından sonra Anadolu'da kurulan Beylikler zamanında ortaya çıkan Türkler akımı sonucu tıp kitapları Türkçe yazılırken, Türkçe tıp terminolojisi gelişirken, reçete dili de Türkçeleşmeye başlamış ve hekimler reçetelerine "Huz" sözünün Türkçesi "Alasın-Alasun" sözü ile başlar olmuştur.

1827'den sonra Tıbbiye'nin modernizasyonu sonucu önce İtalyanca, daha sonra da Fransızca ve Latince karışımı tıp terminolojisinin ülkemizde yerleşmesi sonucu Türk hekimleri de reçetelerinde "Recipez" sözünün kısaltılmışı olan Rp'yi kullanmaya başlamışlardır.

Günümüzde her millet reçeteyi kendi diliyle yazmasına rağmen, kaynağını eski Mısır'dan alan RP'yi bilerek veya bilmeyerek reçetelerinin başında kullanmaktadır.

***Prof. Dr. Ali Haydar Bayat'ın "T.E.B. 3. Bölge İzmir Eczacı Odası Bülteni"nde yayınlanan yazısından kısaltılarak alınmıştır. (Mayıs 1983, s. 29-32)**

**DOÇ. DR.
FATİH DİKİCİ**